

# Mahátmá Gándhí

*Boli časy, keď som si vychutnával vymyslené príbehy. Chodil som do kina, divadla, pozeral televízne filmy, čítal romány. Potom mi to akosi došlo, že všetko je to len ilúzia. Herci vedia, že postavu si vymyslel autor, ale na chvíľu sa do nej vžijú, aj si zaslzia. Diváci sa rozcítia nad vymysleným príbehom, hoci tiež vedia, že si to niekto len vymyslel. Autori nás vtahujú do sveta svojich myšlienok a citov, sme pod ich vplyvom, nie sme sami sebou. Inými slovami, bavíme sa, oddávame sa ilúzii, ktorá nie je našim poznaním. Obvykle, ľahko prišlo, ľahko odíde, hoci treba priznať, že nejaký vplyv to má, najmä na deti. Bohužiaľ, v súčasnosti sú to hlavne prejavy násilia. Pochopil som, že ma ktosi stále odvádza od seba, vymyslenými príbehmi. Podobný názor mal aj L. N. Tolstoj, keď sa ku koncu svojho života kriticky pozeral na účinok svojich knižiek a divadelných hier. Zapochyboval. Nuž, zaujali ma skutočné životné osudy ľudí, ktorí posunuli ľudstvo vpred. Prestal som sa zabávať príbehmi o zradenej láske, boji o moc, terminátoroch, útokoch mimozemšťanov ap. Mimoriadne ma zaujala životná filozofia Gándhího, ktorý bol pravdepodobne najväčšou osobnosťou 20. storočia. Bol to človek čistého srdca, pokorný, hľadajúci, chybujúci, človek z mäsa a kostí, avšak hlboko duchovne založený. Na odkaz takýchto ľudí by sme nemali zabúdať. Venoval som jeho pamiatke svoju knižku Joga – osem stupňov výcviku. Ozdobil som jeho myšlienkami aj svoje publikácie. Pripomínam ho aj týmto článkom.*

*S úctou k pamiatke tohto veľkého človeka  
spracoval Milan Polášek*

## Sila pravdy

Keď sa v roku 1869 Gándhí narodil, jeho vlasť sa nazývala Britská India, keď ho v roku 1948 zavraždili, India bola slobodná. Malý, útlý muž oslobodil Indiu spod koloniálneho útlaku cestou pravdy a nenásilia. Volajú ho Otec národa. Dejiny nepoznajú iný prípad takéhoto osloboditeľa národa.

V časoch, keď si anglickí kolonizátori žili v prepychu, mnohí mladí Indovia sa im chceli podobať. Učili sa angličtinu a snažili sa dostať na štúdiá do Anglicka. Mladý Gándhí nebol výnimkou.



Odišiel študovať do Anglicka právo. A práve v Anglicku sa stretol s Bohom, o ktorého sa doma vôbec nezaujímal. Veľa čítal. Objavil v Biblii Nový zákon a nadchlo ho *Kázanie na hore*. Čítal aj Bhagavadgítu, základný text svojho náboženstva, ponaučenia o tom, ako sa zrieknuť egoizmu. Pobyt v Anglicku ho priviedol k jeho vlastným koreňom, dôležitosť ktorých predtým len tušil. Až v Londýne sa zas stal hinduistom a Indom. Napísal:

*„Môj mladý rozum sa usiloval zjednotiť učenie Gíty, a Kázne na vrchu. Veľmi sa mi zapáčila myšlienka, že odriekanie najvyššou formou náboženstva.“*

Po skončení štúdia sa vracia do vlasti. Avšak nepriebojný mladý právnik je doma neúspešný. Prijal ponuku zastupovať istú firmu v Južnej Afrike. Ako človek vyštudovaný na anglickej univerzite bol si vedomý svojho spoločenského postavenia, a tak si kúpil lístok na vlak do prvej triedy. Na malej stanici do Pretórie si uvedomil, že je iba „farebný“. Akýsi beloch ho vyhodil z vlaku aj s batožinou. Gándhí zostal na stanici celú noc, triasol sa od zimy aj od poníženia. A to bol začiatok jeho politického vývoja.

Skromný a žiariaci láskou zmieruje protivníkov v právnych procesoch. Neskôr zjednocuje v Pretórii Indov. Postupne dosahuje, že Indovia majú volebné právo. Uvedomuje si svoje schopnosti a stáva sa z neho obranca slobody. Svojou veľkou úprimnosťou a láskavým správaním priťahuje mužov i ženy ktorí majú rovnaké ideály. Keď ho policajti takmer dobili, štátny tajomník pre kolónie v Londýne žiadal potrestať vinníkov. No Gándhí to verejne odmietol slovami:

*„Ak chceme protivníka odzbrojiť, treba ho dojať, a nie odplácať jedno zlo druhým. Protivníka nikdy nesmieme ponižovať.“*

Utvoril nové, dovtedy neexistujúce hnutie **satjágraha - sila pravdy**. (*satjá* – pravda, *agraha* – sila). Keď ho uväznili za nejakú protestnú akciu, jeho spoločníci pravdivo svedčili o jeho účasti. Potom zasa on pravdivo svedčil proti nim. Každý musel dodržiavať zásadu pravdivosti a nesmel sa vy-

hýbať trestom a väzeniu. Účastníci akcií sa sami hlásili na políciu.

Boj za slobodu Indie si vyžadoval nielen zápasiť s Angličanmi, ale aj zmeniť seba. Napríklad do ášramu Gándhí prijal kasty tzv. nedotknuteľných, napriek protestom svojich stúpcov. Začal tak boj za práva nedotknuteľných.

*„Čo chcem, prečo žijem, prečo by som veľmi rád zomrel - to je úplný zánik kastovníctva. Na mojom živote nezáleží. Podľa môjho názoru sto životov obetovaných na tento vznešený cieľ by bolo len úbohým pokáním za tú nespravodlivosť. Keby som mal niečo cennejšie, hodil by som to na miskú váh, aby som zotrel túto potupu. Ale nemám nič okrem svojho života. Verím, že ak bude kastovníctvo vykorenené, nielenže bude z hinduizmu zmytá hrozná škvrna, ale tento čin bude mať svetový dosah. Môj boj proti kastovníctvu je bojom proti nečistému v človečenstve. Práve preto som hlboko presvedčený že najlepší predstavitelia ľudskej rodiny mi prídu na pomoc.“*

Keď mal pätnásť rokov oženili ho so štrnásťročnou dievčinou, ktorú mu podľa tradície vybrala rodina. Do svojho programu zaradil aj boj proti sobášom detí a zavedenie hindčiny ako štátneho jazyka, namiesto angličtiny.

Volali ho všade, kde sa ľud búril. Robotníci z textilky žiadali zvýšenie miezd. Gándhí sa ich ujal. Prijali sľub, že sa nevrátia do práce, kým nebudú splnené ich požiadavky. Vyhlásil, že on sám bude držať hladovku až do splnenia robotníckych požiadaviek. Bolo to rozhodnutie diktované „vnútorným hlasom“. Nič neskrýval. O pripravovanej protestnej akcii vždy vopred uvedomil protivníka. Keď inicioval hartál (zastavenie všetkej činnosti v Indii), zdvorilo na to vopred upozornil miestokráľa.

Angličanov, vtedy už pyšných na svoju demokraciu, porážal ich vlastnými zbraňami. Odmietal akékoľvek formy násilia. V Amritsare za zišlo 20 tisíc satjagrahínov na pokojnom zhromaždení. Anglickí vojaci do sediaceho davu vystrieľali všetky náboje. Výsledkom bolo 300 mŕtvych a asi 1000 ranených. Generál Dyer, ktorý rozkázal strieľať do najhustejšieho davu prehlásil, že

zhromaždenie mohol rozohnať aj bez streľby, chcel však ľudí potrestať. Gándhí si s ľútosťou vyčítal, že sa dopustil chyby, že zle odhadol anglickú „demokraciu“ a zastavil hnutie satjagraha.

Moslími boli odjakživa veľkým problémom Indie, kam vtrhli v 9. až 11. storočí a násilím obracali mierumilovných hinduistov na svoju vieru. Boli to dva nezmieriteľné svety. Gándhí dokázal zblížiť hinduistov a moslimov proti spoločnému vykorisťovateľovi. Radil nespoločovať. Na zničenie britského impéria stačí bojkot: nechodiť do britských škôl, nenavštevovať ich úrady, neprijímať od nich zamestnanie, zbaviť sa šiat vyrobených v Anglicku z indickej bavlny. Hlásal Indom:

*„Nespevňujte múry väzenia, ktoré vás obklopujú, nekujte reťaze, čo vás zvierajú.“*

Sám vracia anglické vyznamenania. Mnohí ho nasledujú, opúšťajú výnosné postavenia v službách Angličanov. Študenti odchádzajú z univerzít, roľníci prestávajú platiť dane. Na veľkom mítingu si účastníci povyzliekali anglické šatstvo ktoré Gándhí s úsmevom podpálil.

Svoje hladovky pokladal len za očistu svojej osoby, nie nátlak za na iných:

*„Káže mi to vnútorný hlas. Hladovka nemá nič spoločné s verejnosťou. Vraví sa, že patrí všetkým. Preto ma berte so všetkými chybami. Hľadám pravdu. Svoje skúsenosti pokladám za oveľa dôležitejšie, než za najlepšie pripravenú expedíciu do Himalájí.“*

Denne sa zúčastnil až na siedmich mítingoch. Často na nich vôbec neprehovoril, iba stál so zopnutými rukami pred zmĺknutým davom. Získal si miliónové davy a vryl sa do pamäti ľudí svojím typickým úsmevom a ako obrázok starého muža v chudobnom odeve. Aby sa India zbavila anglického textilu, propagoval tradičný kolovrátok. Bol šibalský ako dieťa a vážny ako dávny indický mudrc. Bol zosobením duchovných tradícií Indie. Hnutie satjagraha preniklo do ulíc. Občianska neposlušnosť vyvoláva prenasledovanie, zatýkanie. Ženy i muži sa hrnú do väzenia a podozriví za politické prečiny sa sami vyhlasujú za vinných.

Do dejín vstúpila soľná akcia. India mala veľké zásoby soli, avšak ľudia platili Anglii daň zo soli. Gándhí s pútnickou palicou v ruke v sprievode sedemdesiatich členov svojho ášramu putoval k nálezisku soli na morskom pobreží. Cestou propagoval kolovrátok, kritizoval sobášu detí, alkohol... Odmietol koňa i povoz. Radil nerešpektovať daň zo soli. Tristo dedinských starostov sa vzdalo svojej funkcie. Vidiečania sa po stovkách pridávali k pochodu. Pochodovali dvadsaťštyri dní. Keď prišli k moru bolo ich niekoľko tisíc. Po noci strávenej v modlitbách urobil legendárne gesto: sklonil sa na morskom brehu a nabral za hrst' soli. Tisíccky pokojných demonštrantov sa dali zbierať soľ. V mestách i na dedinách predávali nezdanenú soľ a nastalo zatýkanie. Všade vznikali vážne nepokoje, polícia na koňoch rozháňala demonštrantov, ktorí si líhali na zem, a kone pred nimi zastavovali, lebo nikdy nešliapu po ľuďoch. Čoskoro bolo vo väzení 60 000 ľudí.



Mesiac po pamätnom pochode, zatkli Gándhího. Bol nadšený: konečne sa vyspí. No dielo bolo treba dokončiť. Dvetisícpäťsto neozbrojených dobrovoľníkov sa postavilo proti štyristo policajtom, ktorí strážili anglickú továreň na spracovanie soli. Policajti ubili demonštrantov na smrť, no keď prvý rad padol, nastúpil na jeho miesto ďalší. Zahraničný korešpondent napísal reportáž pre United Press:

*„Pred očami celého sveta Gándhí dokázal, že India je slobodná.“*

V Anglicku mala vtedy väčšinu ľavicová Labouristická strana. Jej voliči, zväčša robotníci, podporovali nezávislosť Indie. Ministerský predseda Winston Churchill hromžil na polonahého fakíra, ktorý rokuje ako rovný s rovným. Nakoniec všetkých väzňov oslobodili, výroba morskej soli sa stala legálnou. Mahátmá zostal v Londýne tri mesiace. Býval v chudobnej štvrti East End, odmietal hotely i pocty. Anglická tlač

sledovala každý jeho krok a zbožňovala ho. Stretol sa s textilnými robotníkmi, s Charlie Chaplinom, bol na čaji v Buckinghamskom paláci u kráľa a kráľovnej, stále vo svojom prostom odeve a v sandáloch. Oslavujú ho robotníci a drobní ľudia z londýnskych ulíc. Všade nosil so sebou neodmysliteľný kolovrátok. V Taliansku odmietol ubytovanie u Duceho. Pápež ho neprijal. Talianska kráľovná mu však poslala košík fíg. Do vlasti sa vrátil s hrdo vztýčenou hlavou. Gándhí nikdy nebol taký slávny ako počas svojej cesty po Európe, no o mesiac neskôr ho britské impérium uvrhlo do väzenia. Na súde prehlásil:

*„Keď ma popravíte, budete mať len moje mŕtve telo.“*

Skrývala sa za tým jeho hlboká viera, že ducha nemožno zabiť. Vo väzení s ním je aj šesťdesiat tisíc jeho prívržencov. Ako zvyčajne, Gándhí využil väzenie na oddych a na štúdium. Písal svojim verným, že väzenie nie je nič iné ako chrám, kde sa človek modlí k Bohu. Na obranu nedotknuteľných, „božích detí“, haridžanov, ako ich nazýval, podstúpil hladovku, až sa ocitol na rozhraní života a smrti.

Za svoju životnú prehru považoval rozdelenie Indie. Fanatický predstaviteľ moslimov, mocichtivý a v luxuse žijúci Ali Džinnáh dosiahol svoje. Za výdatnej pomoci Angličanov oddelenie „zeme čistých“, Pakistanu. Začal sa najväčší exodus všetkých čias. Dvanásť miliónov ľudí menilo svoje domovy. Moslimovia putovali do Pakistanu, hinduisti do oklieštenej Indie. V napätej situácii nastalo obrovské krviprelievanie. Gándhí aj za týchto okolností všemožne bojoval za vzájomné zmierenie. Kruté vraždenie na oboch stranách vyvolalo nezmieriteľnú nenávisť, dokonca aj proti Gándhímu. Začal hladovku až na smrť, čo zapôsobilo a nepriateľstvo sa zmiernilo. Pôvodca nešťastia Džinnáh zomrel rok po rozdelení krajiny na rakovinu.

Gándhí raz prehlásil:

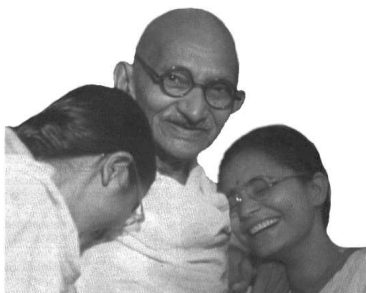
*„Ak politika ukameňujú, pomýlil si svoje poslanie s úlohou proroka. Ak prorok zomrie v posteli, pomýlil si to s úlohou politika.“*

Bol skôr prorokom, lebo nezomrel v posteli, zastrelil ho fanatický hinduista, ktorý nenávidel nenásilný postup Gándhího.

*„Gándhího zavraždili jeho vlastní, hoci sa obetoval za nich. Toto druhé ukrižovanie vo svetových dejinách sa odohralo v piatok – v ten istý deň, keď aj Ježiša poslali na smrť pred 1915 rokmi. Otče, odpusť nám.“*

(článok v Hindustan Standard)

Vládni predstavitelia z celého sveta mu vzdávali pocty ako hlave štátu, hoci ňou vlastne nebol a ani ňou nikdy nechcel byť.



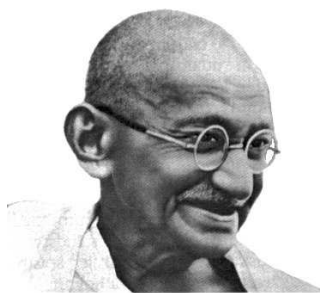
Po smrti jeho manželky až do konca jeho života pri ňom verne zotrvali jeho dve vnučky, ktoré ho vrúčne milovali. V čase smrti nevlastnil

nič okrem sandálov, hodiniiek, Biblie, Koránu, Bhagavadgity a troch malých opičiek zo slonoviny. Jedna z opičiek si zakrýva ústa (nehovor zlé!), druhá uši (nepočúvaj zlé!) a tretia oči (nedívaj sa na zlé!).

Keď už Gándhího nebolo, každý sa spytoval, ako sa mu podarilo oslobodiť Indiu. Indovia si z neho urobili svätca, stal sa z neho „Otec národa“.

V deň Gándhího smrti sa ministerský predseda Néhrú obrátil na Indiu cez rozhlas:

*„Priatelia, svetlo našich životov zhaslo a všade vládne tma. Neviem, čo a ako vám povedať. Náš milovaný vodca, Bápu, ako sme ho volali, Otec národa, už nie je. Možno by som to nemal tak hovoriť. Už ho však neuvidíme takého, akého sme ho vidali dlhé roky. Nebudeme môcť za ním pribehnúť, aby nás poučil a potešil. Je to strašný úder pre mňa, ale aj pre milióny a milióny našich bratov. Nech by som vám ja alebo ktokoľvek iný povedal čokoľvek, úder tak ľahko neprebolí. Ak sa zaňho modlíme, nemôžeme ponúknuť nič lepšie ako našu ochotu slúžiť pravde, veci, pre ktorú náš veľký brat žil a zomrel. Ničím iným si lepšie neučítme jeho pamiatku, nič väčšmi nemôžeme ponúknuť ani Indii, ani nám samým. Džai Hind!“ (Nech žije India!)*



Gándhí sa nepodobal Budhovi, ani Kristovi, ako sa vravelo. Nesmierne ho dráždilo, keď si z neho davy robili novú modlu. Nepokúšal sa zreforma-

moviť svoje náboženstvo, hinduizmus, nevyháňal „kupcov z chrámu“. Až do konca života stál na reálnom svete, konal v ňom, vplýval na chod udalostí. Neinšpiroval sa mysticizmom. Odvážil sa povedať, že nepoznal extázu, a to v zemi, kde sa človek sám mohol vyhlásiť za svätca a uverili by mu. Bol Sokratom? Bol Diogenom? Určite nie. Gándhí sa vymyká všetkým porovnaniam, či majú západný alebo indický pôvod. Bol zakotvený v každodenne opakovanej tradícii, a napriek tomu bol jednoznačne moderný. Vymyslel totiž novú stratégiu. Kľúčovým slovom tohto malého hindského muža bolo hľadanie cesty k nastoleniu pravdy - *pokus*.

Néhrú, prvý ministerský predseda slobodnej Indie napísal:

*„Gándhího život sa bude opisovať, rozoberať, kritizovať, aj jeho teórie a dielo. No pre niekoľkých z nás nebude teoretickým obrázkom, ale žiarivou a milovanou osobnosťou, ktorá vedela zušľachťovať a dávať zmysel životu. V myslí sa mi vynárajú obrázky, vidím toho muža s tak často usmiateymi očami, no aj s nekonečne smutným výrazom. Všetky tie obrázky však prekonáva najsilnejší, keď som ho videl s palicou v ruke, ako sa vydáva na soľný pochod. Bol to pútnik hľadajúci pravdu, pokojný odhodlaný a smelý. Nič ho nemohlo zastaviť na jeho ceste.“*

Do posledného dňa to bol veselý človek. Vnútorne radostný. K tejto jeho vlastnosti patrilo aj šibalstvo. Toto večné dieťa sa počas rokov premenilo na naozajstnú matku, čosi ako materinský cit ho viedlo celým životom. Gándhí bol skôr starostlivou matkou ako otcom národa. Nenapodobiteľné je jeho rytierske správanie, umenie osloviť dobrú stránku protivníka, umenie zdvorilo ho upozorniť o chystanom kroku, umenie nespáľovať mosty a myslieť na budúcnosť.

Keď vypukla druhá svetová vojna postup fašistov ho desil. Hitler bol preňho stelesnením násillia. Zabratým Čechom, mučeným Židom a Abesíncom navrhoval nespoľupracovať a obetovať sa:

*„Odmietnite poslúchať Hitlera a zomrite neozbrojení. Keď budete takto konať, strátíte svoje telo, ale zachránite si dušu a česť.“*

Často šokoval, napríklad židov, keď ich nabádal modliť sa za Hitlera:

*„Hitler zabil päť miliónov židov. Je to najväčší zločin našich čias. Ale židia sa sami mali núkať pod mäsiarov nôž. To by bolo pobúrilo svet i nemecký národ. Nakoniec ich tak či tak padli milióny. Keby vôbec bola možná vojna, ktorá by sa dala ospravedlniť v mene ľudskosti, vojna proti Nemecku, ktorá by zabránila šíalenému prenasledovaniu celej jednej rasy, bola by dokonale ospravedlnená. Ale ja vo vojnu neverím. Keby som bol židom narodeným v Nemecku a zarábal by som si na živobytie, nárokoval by som si Nemecko z takého istého titulu ako ten najárijskejší Nemec a vyzval by som ho, nech ma zastrelí alebo dá do basy. A na to, aby som to urobil, nečakal by som, aby sa ostatní židia pridali ku mne. Bol by som presvedčený, že ostatní napokon zbadajú, ako ich čosi vedie, aby nasledovali môj príklad. Neboli by v horšej situácii, ako sú dnes. Zaiste by mohlo Hitlerovo násillie vyústiť do všeobecnej masakry židov ako odpoveď na vyhlásenie takého protestu. No keby sa duch židov mohol pripraviť na dobrovoľnú obeť, aj masakra, akú som si predstavil, by sa mohla premeniť na slávnostné vďakyvzdanie Jehovovi za to, že oslobodil ich rasu z rúk tyrana. Ved' pre tých, čo žijú v bázni Božej, nie je na smrti nič hrozné. To, čo je dnes ponižujúcou poľovačkou na človeka, mohlo by sa premeniť na pokojný a rozhodný postoj mužov a žien, ktorí sú bezmocní, ale majú silu trpieť, silu, ktorú im dal Jehova. Nemeckí židia by si odniesli definitívne víťazstvo nad árijskými Nemcami v tom zmysle, že by ich naučili rešpektovať ľudskú dôstojnosť.“*

Po zverejnení tohto článku nacistická tlač zúrivo zaútočila na Gándhího. Ale článok sa neprijemne dotkol aj židov.

### **Niekoľko názorov na osobu Gándhího**

*„Bola to pre mňa veľká radosť, že som s ním mohol byť. Niet na ňom ničoho, čo by nebolo preniknuté obeťou a myšlienkou na blížneho - a zdá sa, že tam niet ani myšlienky na seba. U Mahátmu je najdôležitejšie vášnivé utrpenie za blížneho, kristovské utrpenie, jeho jedinou vášňou je slúžiť. Ešte aj v chorobe bolo najťažšie zabrániť mu, aby niekomu aspoň drobnosťou neposlúžil. V týchto veciach je to taký svätý František z Assisi. Ale jeho rozum je dokonale praktický a zaoberá sa tými najzložitejšími problémami modernej doby. V niektorých veciach sa dostal ešte ďalej ako dnešná veda a vedecky rozmýšľal aj o problémoch budúcnosti. V tomto zmysle je ultramoderný.“ (C. E. Andrews)*

*„Všimol som si, že Gándhí je oveľa vďačnejší za kritiky ktoré utŕži, ako za vychvaľovanie. Človek by povedal, že pri tom pociťuje tajnú rozkoš ako pri sprche, ktorá zobúdzá a povzbudzuje organizmus. Napokon, ten starý tvrdohlavec neustúpi ani o chlp. Otriasť jeho rozhodnutiami nie je možné. Nijaké diskusie na tom nič nezmenia. Má vás radšej, keď mu protirečíte. Na verejnosti nehovorí hlasne. Nepočuť ho. A celý dav visí na jeho perách a slepo ho nasleduje. Má magnetickú prítiažlivosť.“ (Romain Rolland)*

### **Na záver niekoľko Gándhího myšlienok**

Ako sa zbaviť všetkého, čo vlastníte? Nie je už len telo vlastníctvom? Nie sú vlastníctvom žena a deti? Vari mám zničiť všetky svoje knižnice? Mám sa vzdať všetkého, čo mám, a nasledovať Jeho? Odpoveď prišla hneď:

*Jeho nemôžem nasledovať, kým sa nevzdám všetkého, čo mám.*

Pochopil som, že učenie Gíty o nevlastnení znamená, že tí, ktorí túžia po spasení, by mali konať ako správca, ktorý síce má pod kontrolou veľké majetky, ale ani zrnko z nich nepovažuje za svoje.

*Najvrúcnejšia a čistá túžba srdca sa vždy splní. Toto som si neraz overil na vlastnej koži. Mojou najvrúcnejšou túžbou bolo slúžiť biednym a táto túžba ma vždy priviedla medzi nich a umožnila mi stotožniť sa s nimi.*

Stotožniť sa so všetkým živým nemožno bez sebaočisty. Bez sebaočisty zostáva zachovanie zákona ahinsy len prázdny snom. Boha nemôže poznať ten, kto nemá čisté srdce. Preto sebaočista musí znamenať očistu vo všetkých sférach života. A pretože očistenie je veľmi nákazlivé, sebaočista nevyhnutne vedie k očisteniu okolia. Ale cesta sebaočisty je tvrdá a trnistá. Keď chce človek získať dokonalú čistotu, musí sa celkom zbaviť vášne, a to v myšlienkach, slovách aj činoch; musí sa pozdvihnúť nad protikladné prúdy lásky a nenávisť, príťažlivosti a odporu. Viem, že ešte som nedosiahol takúto očistu, hoci sa o to ustavične snažím. Preto ma svetská chvála nedojíma, naopak, veľmi často sa ma nemilo dotýka.

Zdá sa mi, že ovládať drobné vášne je ťažšie ako ovládať svet silou zbraní. Po tomto poznaní sa cítim pokorený, ale nie porazený. Musím úplne zredukovať svoje ja. Kým sa človek dobrovoľne nezaradí na posledné miesto medzi svojimi blíznymi, niet preňho spásy. Ahinsa je najkrajnejšia hranica pokory.

*Myslím si, že je nesprávne očakávať istotu vo svete, kde je všetko okrem Boha neisté. Všetko, čo sa objavuje a deje okolo nás, je neisté. Ale v tom je ukryté najvyššie bytie, ktoré predstavuje istotu, a požehnaný bude ten, kto zachytí čo len záblesk tejto istoty a dá sa ním viesť. Hľadanie tejto pravdy je cieľom života.*

Skutočne vznešený človek sa pozerá na všetkých ako na jedného a s radosťou odpláca zlé dobrým.

Vzťah medzi mužom a ženou sa vyrieši len tak, keď sa z neho vylúčia sexuálne motívy. Je na žene, aby tu prevzala iniciatívu. Žena je blízka čistote božského stavu a stáva sa tak predmetom uctievania a obdivu. To je napokon i príčina, prečo sa žena nemusí v poslednom štádiu života zriecť sveta, aby sa sústredila na rozjímanie

o Bohu. Je neprestajne pri ňom. Nepotrebuje inú školu okrem školy manželstva a starostlivosti, ktorú venuje svojim deťom.

Žena je aj vtelením ahinsy, ktorá znamená nekonečnú lásku, teda aj bezhraničnú schopnosť trpieť. Kto, ak nie žena, matka, môže podať dôkaz o takej veľkej sile? Nech zabudne, že by mohla byť predmetom mužovej žiadostivosti a tak zaujme dôstojné miesto po jeho boku ako matka, tvorkyňa a sprievodkyňa.

*Vravia mi, že naša literatúra velebí ženu, ale je to zlé velebenie. Pod akým zorným uhлом vidíte ženy, keď o nich píšete? Ani neviem, ako by som vám mal poradiť, aby ste radšej o nich uvažovali ako o svojej vlastnej matke, skôr než vezmete do ruky pero. Ubezpečujem vás, že potom sa vám z atramentu bude liať len tá najčistejšia literatúra. Taká krásna ako dážď, ktorý padá z neba, aby priniesol úľavu našej vyprahnutej zemi.*

Nesúhlasím s tým, aby kvôli človeku zabili jahňa. Čím je tvor bezmocnejší, tým väčší má nárok, aby ho človek chránil pred ľudskou krutosťou.



**Keby teraz žil Kristus, požehnal by mnohým, ktorí ani nepočuli jeho meno. Vlastným životom dal ľudstvu lekciu a veľkolepý cieľ, ku ktorému by sme sa mali všetci uberať. Verím, že nepatrí len kresťanstvu, ale celému svetu, všetkým zemiám a rasám.**